

הגנרל והטרגדיה

מכתב מפא"ר

ריימון ארון

הוא עצמו לידי כך שישפטו למיתה את ראש
או.א.ס.

אשר להסכמי אַוּיאן, הרי הם, על גבי הנייר, מניחים את הדעת ככל שאפשר היה לצפות. הם לא היו שונים מן הסתם בהרבה אילו נחתמו קודם (אך המצב העובדתי היה שונה). כי פ.ל.נ. לעולם לא היה נכנס במשא־ומתן אלמלא היה לו סיכוי של עצמאות גמורה, ריבונות על סחרה, ונייטרליות בין הגושים. ואכן, בעיקרו של דבר, קיבלה הממשלה הזמנית מידי צרפת את אשר נלחמו הלאומנים האלג'יריים להשיג. ואולם, במסגרת התביעות שתבעו המורדים האלג'יריים, הכניסו בעלי־הדבר הצרפתיים ערובות מרובות ככל האפשר למיעוט האירופי ולא־ינטרסים הצרפתיים: תקופת־בינים לפני משאל ההגדרה העצמית, נוכחות הצבא הצרפתי עוד לשלוש שנים, חכירת מרס־אל־כביר לחמש־עשרה שנה, החוקה ארעית של בסיסים צבאיים בסחרה, מעמד הצרפתים באלג'יריה העצמאית, דרכי שיתוף־הפעור לה הטכני, הכספי והתרבותי בכל הענינים הללו. דומני שההסכמים, בין אם נראים הם מספקים ובין אם לא, טובים הם יותר ממה שהיה מקום לצפות.

ב.

המניח כדבר המובן מאליו כי הסכמים אלו יכובדו, ודאי שטעות בידו. בעלי־הדבר הצרפתיים היו במצב פרדוכסי כיון שדרשו מן הצד האלג'ירי במשא־ומתן, שלא הכירו בו כמייצג את המדינה האלג'ירית, הבטחות שיחייבו את המדינה היעודה לצמוח מתוך המישאל על ההגדרה העצמית. הקושי הזה הותר באופן חד וחלק: על־ידי הצביעו בעד העצמאות במסגרת הקשר עם צרפת, יסמוך העם האלג'ירי את ידו על הסכמים, של־עת־עתה אינם אלא הצהרות. כיון שתוכן ההסכמים אושר על־ידי העם, תהא המדינה האלג'ירית העתידה קשורה בנוסח התעודות שנחתמו על־ידי הצירים ה"זמניים".

נוהג זה — ורק הוא היה אפשרי בנסיבות אלו

הסכמי אַוּיאן עוררו רגשות מנוגדים בלב כל פתי. איך אפשר לשמות על שלום אשר כשל־עצמו הוא מאשר את חוסר־התועלת שבשבוע שנות מלחמה שאין להן סוף? איך יוכל אדם להשתומם על נצחונם המדיני של הלאומנים האלג'יריים, מאחר שצדקת דברתם כבר הוכרה קודם על־ידי ההצהרה על זכות ההגדרה העצמית? איך יוכל אדם לגמור את ההלל על גנרל די גול בזכרו כי מפלגתו של הגנרל עצמה קראה בזגדים לכל התומכים בהסדר אשר הושג עתה? אך איך אפשר שלא להחזיק לו טובה על שהגיע סוף־סוף להסכם ישיר עם הנאצינאליזם האלג'ירי, אם ברי לך (כשם שבירי לי) כי פתרון זה, ככל שמכאיב הוא בנקודות מסוימות, הוא הפחות מזיק שבפתרונות?

מי שאינו יכול לקבל או לפסול את הגולזים ללא תנאי, לא קל לו לסכם אותו בתקופה שבין 1958 ל־1962. הצורך לשים קץ למלחמה באל־ג'יריה נראה לי כצידוק יחיד למשטר המונארכי־כיה הפאטרנאליסטית שהונהג במעטה החוקה של 1958. ולדעתי, הסיכוי היחיד של צרפת להגיע לכך היא במשא־ומתן עם הממשלה הזמנית של הריפובליקה האלג'ירית. אחטא אם לא אביע הוקרתי לאיש אשר משהגיע למסקנה כי "חילוץ" צרפת מאלג'יריה הוא לטובת צרפת ויעודה, חירף נפשו ושמו למען השגת "דיקולוניזאציה" גמורה (שעד הזמן האחרון היתה קרויה "כניעה" או "הפקרה" בפי תומכיו). אך אם הבעת הוקרה היא בגדר חובה, הרי שורש הסתייגויותינו וש־אלותינו אינו בטינה או בתאוות חיפוש מומים. יש לציין — כי עובדה היא — שחסידי די גול התנגדו בכל־עוץ לדיקולוניזאציה כל זמן שלא היתה מעשה ידי מנהיגם. ויש להוסיף כי צביעות זו, רוחנית ומוסרית, לא היתה אולי נגד טובת האומה אם נכון הדבר שרק אחד כגון גנרל די גול היה בכוחו לנצח את התנגדותם של ה"קולונים", שרק הוא יכול להביא גנרל שהגן על "אלג'יריה צרפתית" לפני בית־דין שישפוט אותו למיתה. ואפילו הוא לא יכול להביא את השופטים שבחר

מת 1957. מרבית חילותיה של הממשלה האלג'ירי-רית הזמנית חנתה בתוניסיה ובמארוקו, ולא יכלה לפרוץ את קוי ההגנה ללא אבידות ניכרות. שליטת הצבא הצרפתי בטריטוריה אפשר לא היתה שלמה כפי שנאמר בהודעות ובנאומים. ואולם המורדים האלג'יריים היו רחוקים כרחוק מזרח ממערב מנצחון "דיאן ביאן פו". הממשלה הזמנית מצאה עידוד רב בפאקין, ואף (במידה פחותה מזו) במוסקבה. אך שום אחת מן המעצמות הקומוניסטיות לא היתה להוטה להסתבך עד כדי שליחת "מתנדבים" למלחמת אלג'יר. לשם פרי-צת קוי ההגנה הצרפתיים היה צורך בחיילות גדולים למדי, ולא הרוסים ולא הסינים לא יכלו לשלחם ולהחזיקם בתוניסיה ובמארוקו, אלא אם נמנו וגמרו לעורר מלחמת קוריאה באזור הים התיכון (דבר שאינו נוח כלל מבחינה אסטרטגית לגוש הסובייטי).

הממשלה הזמנית לא יכלה לבטוח בהתערבות מאסיבית מצד המדינות הקומוניסטיות ולא ב-משבר ממשלתי או התמוטטות המשטר בצרפת או בלחצן של מדינות מערביות על צרפת. נצחון-נה של הממשלה הזמנית לא ניתן לו להתממש אלא על-ידי משא-ומתן עם ממשלת צרפת. הת-נאים למשא-ומתן היו קיימים לפחות זה שנה — אילו רק הצליח הגנרל די גול להגיע לידי הכרה שההגדרה העצמית צריכה לבוא על-ידי קביעה מראש, היינו על-ידי הסכם עם פ.ל.ג. במישורים. יתכן כי בערמת ההיסטוריה היה א.א.ס. הגורם לתהפוכה האחרונה שנדרשה כדי להפעיל את מנגנון השלום.

ג.

אין ספק בעצם העובדה, ככל שהיא רצופה אירוניה קודרת; א.א.ס. חיבל בהסכמי אַוּיאן, אך הוא החיש חבלי לידתם. מעתה לא יכלו עוד צירי הממשלה הזמנית לפקפק בתוקף החלטתו של הגנרל להשלים את תהליך החילוץ אם כה ואם כה. ובאותה שעה הרי שליטתו של א.א.ס. — וכל עוד לא נחתם הסכם שביתת-הנשק גלח-מו בו השלטונות רק בלב ולב — גברה בערים, וביחוד באלג'יר ואוראן, הממשלה הזמנית לא היה בידה שום אמצעי ליטול לידה את השליטה באלג'יריה אלא על-ידי הסכם עם הממשלה הצר-פתית. אפילו היתה מרבית הצבא הצרפתי מוחזר-רת ליבשת; חלוקה או "קונגו" היו או הברירות היחידות. אכן הממשלה הזמנית נאלצה לוותר

— אינו נטול סכנות. ניתן להעלות על הדעת כי ממשלה אלג'ירית תבוא לערער על כמה סעיפים, בטענה שנכפו עליה. העם האלג'ירי היה עליו כמובן לאשר את ההסכמים בכללם אם חפץ בעצ-מאות ובקשר גם יחד, אך הממשלה העתידה אשר תיבחר על-ידי העם האלג'ירי יתכן שתחליט כי בנקודה זו או אחרת עברו צירי הממשלה הזמנית את גבול המתקבל אף על לבם הם. אך אם לנקוט לשון משפטית, הרי אישור ההסכמים על-ידי ההצבעה על הגדרה עצמית היה, מבחינת צרפת, הפתרון הטוב ביותר שאפשר.

"ממילא לא יכובדו ההסכמים: ההסכמים עם תוניסיה נקרעו על-ידי ממשלת בורגיבה אף בטרם תיבש הדיו שנכתבו בה".

טענה זו שאתה שומע בכל מקום מתעלמת מהבדל מהותי: ההסכמים על אבטונומיה פני-מית, הוחלו בידי מנרס-פרנס ופושא ואשרו בימי ממשלת אַדגאר פור, כשלונום היה נעוץ בתחלתם, משום שנתכוונו לשים קץ בטרם-עת לתהליך-התפתחות אשר הכל ידעו בעומק לבם כי אין לעמוד בפניו. לקח זה נלמד סוף-סוף. תחת לנסות ולהתגונן בפני המוכרח לקרות (כפי שניסו הנושאים-ונונתים בשנות 1954-1955) הו-דו בעלי-הדבר במשא-ומתן של 1961-1962 מל-כתחילה כי בסופו של דבר תקום מדינה אלג'ירי-רית עצמאית לגמרי, והם ניסו לקשור מדינה עתידה זו מכאן ולהבא. אין ודאות מראש בהצל-חה, אך גם לא בכשלון, בעוד שכשלון ההסכמים עם תוניסיה בשנת 1955 היה בטוח מלכתחילה. אין טעם להכנס עכשו בהשערות על סיכויי הקשר בין צרפת לאלג'יר בעתיד. הדבר המפתיע הוא לא שהעתיד אין בו ודאות, אלא שהקשר עם צרפת לא נגזר דינו לשבט מלכתחילה. צא וחי-שוב: במשך שבע השנים האחרונות מתו מאות אלפי אלג'יריים — פשעים נוראים נעשו משני הצדדים — הנוער האלג'ירי לא ידע מעולם דבר זולת מלחמה. התנועה הלאומית הורתה על הקו-לוניאליזם הצרפתי כאויב המושבע. ואף על פי כן הסכימו עכשו מנהיגיה של מהפכה זו, המיו-סרת והמנצחת-כמעט, לכתוב שחזר על גבי לבן את פרטי שיתוף-ההפעולה העתיד בין אלג'יריה העצמית ובין צרפת. האין בעצם המשא-ומתן וההסכמים משום הצדקת התקוות?

על כך אפשר להשיב בצדק: הלאומנים האל-ג'יריים אמנם יכלו להחזיק מעמד, אך הם לא יכלו לנצח. מבחינה צבאית כוחם היה מועט לעור-

בימי מלחמת-העולם, כשהחזיק את צרפת בצד בעלות-בריתה, בניגוד לדעתם של רוב הקצינים הצרפתים. ברי לי גם כן שהדין היה עמו לקיים ולבצע את הדיקולוניזציה עד תומה, אם כי בענין זה עוד רחוקים אנו מאחדות-דעה בקרב הצרפתים. אך בשני המקרים קשה להימנע מן השאלה: האם לא עשה די גול, בדבריו, במעשיו ובסגנונו, את הזעזועים הבלתי-נמנעים לחמורים יותר ממה שהוצרכו להיות?

די גול תולה את סמכותו וכשרותו החוקית ב- מעשה של 18 ביוני 1940. ואולם אף בשיא ה"היטהרות" סירבו שופטיו של פאטאן לשים את שביתת-הנשק גופה לאחד מסעיפי ההאשמה נגדו. לא הוכח כי באמצע יוני 1940 היתה הכרעה אחת בגדר האפשר. לא הוכח שאפריקה הצפונית היו לה האמצעים להמשך המלחמה. כיום יודעים אנו כי שביתת-הנשק, מבחינה צבאית גרידא, איפשרה את הצלת העיקר והניחה פתח פתוח לעתיד. יודעים אנו כי שביתת-הנשק, והיו מה שהיו נימוקי חותמיה, בין שהיתה משגה ובין לא, לא היתה אמורה לקרוע את העם הצרפתי לשני מחנות: תנועת המרי והבוגדים. אילו נקט קו אחר ודיבר באופן אחר, אפשר שלא היה די גול גורם לשנאה מרובה כל כך ומניח מרירות מרובה כליכך בלבו של מיצועט.

די גול הראשון ביקש לשמור את מורשת האור מה ואת האימפריה שנבנתה בידי הריפובליקה השלישית. די גול השני (אם נאמין בהכרזותיו הנוכחיות) ידע עוד בשנת 1944 כי רוח ההיסטוריה מנשבת לעבר שחרור העמים הקולוניאליים. אני כשלעצמי איני מסופק שהגנרל אומר את האמת, כי אמנם מחונן הוא במין ראיית-הנור לד. אך אם אמנם כן הוא, הריהו אמן ההתחפשות. אם נחזור ונעיין בנאומיו על אלג'יריה, תוניסיה ומארוקו משנות 1947-1950, לא נמצא שום סימנים לחריפות-ראיה מעין זו.

מתי אמנם הגיע די גול לידי הכרה שדעותיו כפילוסוף מן הדין שיקבעו את מעשיו כמדינאי? מה היו דעותיו על אלג'יריה בשנת 1958, בשעה שמישל דאברא בירך מראש על המרידה למען אלג'יריה צרפתית? אין איש יכול לומר זאת בוודאות. אפשר שידע את הכיוון והמטרה, אך לא את שלבי ההתפתחות. כשאני לעצמי נוטה אני לחשוב שאולי השלה עצמו בנוגע לתוצאות חזרתו לשלטון. מן הסתם לא תמך מעולם ברעיונו-

ויתורים בנקודות הרגישות ביותר (בסיסים צבאיים, ערובה לאירופים) כדי לחזק ידי הגנרל די גול עצמו במלחמתו עם אלה שהלכו ונעשו אויב משותף לפ.ל.ג. ולממשלת-צרפת: אביריה האחרונים של "אלג'יריה צרפתית", או.א.ס.

רבים טוענים כי תשוקת ראשי האו.א.ס. היתה להיות מוכרים כגוף נושא-זנותן (יש החושבים כי סירוב הממשלה הצרפתית לדון עם צירי הצרפתים באלג'יריה לפני חתימת הסכמי אויאן היה משגה רב). לאמתו של דבר, באויאן היה או.א.ס. גורם בעל משקל: האדס השלישי, אשר מנע את זיכס מלוותר ויתורים מסוימים, אשר כפה ויתורים אחרים על בלקאסם כרים. והרי זה החבר הנעדר אשר בפיו יושמו דברים שהם היפוכם ממש של הדברים שהיו נאמרים שם אילו היה נוכח בפועל. דובר או.א.ס. אילו היה נוכח באויאן, היה מנסה להוכיח לנציגי צרפת את אי-האפשרות שבהסכם עם אויב שנלחמו בו שבע שנים, ולנציגי האלג'יריים היה מנסה להוכיח את הצורך בהסכם עם נציגי הצרפתים באלג'יריה, ולא עם נציגי מעצמה שאין ביכלתה לקיים מעת מדוקדקת באלג'יריה. שני הנסיונות היו עולים בתוהו. כיון שהאיום היה על שתיהן, הרי שתי הממשלות, זו שבפאריס וזו שבתוניס, מצאו בסופו של דבר יסוד להסכם. שינוי החזיתות התרחש באופן הגיוני, ציני, חשאי. מסע ה"פאציי-פיקאציה" נגד פ.ל.ג. באלג'יריה היה לשוא. אל-ג'יריה החדשה נועדה להיבנות, והשלום נועד לקום, עם הפ.ל.ג. ולמענו, נגד הלוחמים למען אלג'יריה צרפתית, ונגד אלה שהחזירו את די גול לשלטון.

ד.

הגנרל די גול דוגל בכשרות חוקית: אך בשנת 1940 הגיע לשלטון הודות למרידה בממשלה הכשרה, ובשנת 1958 הודות למרידה צבאית שבה היה חלק פעיל לידידיו. הגנרל די גול חולם על אחדות לאומית, ולעתים קרובות קרא לריכוז לאומי. ואולם פעמיים יצא בראש מלחמת-אזרחים. פעמיים, בימי שלטונו, נגררו גנרלים, אדמירלים ופקידים בכירים לפני בית-דין ואף ניי-דונו למות, פעם אחת על ששמעו בקולו של מרשל פאטאן, ופעם אחרת על שהמרו את פיו של גנרל די גול. גורל טראגי ויחיד במינו, שבו משתקפת הטרגדיה של צרפת עצמה. כיום מעטים הם המפקקים כי הדין היה עם די גול

בדיבורם? ה"קולונים" וכן רבים מן הקצינים בין כך ובין כך היו מתעבים את מדיניות העצ-מאות, אך האופן שבו הוצאה מדיניות זו אל הפועל הוסיף תרמית על עריקה. בעיני האלג'יריים הצרפתים וקציני הצבא היתה כאן שלשלת סטיות מגונות ותחבולות ציניות. הדין עמם, אך הם שוכחים את העיקר.

ה.

הצלחה וכשלון ניתנים למדידה אך לפי מטרותיהם של בעלי-הדבר. אם מטרתו של די גול או דאבראץ היתה לשמור את אלג'יריה בתוך הריי-פובליקה, הרי הכשלון גלוי. אך מן המופרך הוא ליחס לדי גול מטרה כזו. דומני שרשאים אנו לסכם את המשימה שהציב לו הגנרל די גול במאי 1958 כך: לשים קץ למלחמה באלג'יריה בלי לגרום לקרע ללא תקנה באחדות האומה וב-לא לאבד כל סיכוי להשפעת צרפת באפריקה; להסתייע במשבר האלג'ירי לשם בדק בית במוסד-דוד ולחדש מדינה חזקה ונאמנה; ולבסוף להשיב לצרפת את גדולתה (la grandeur), היינו את אחד המקומות המרכזיים בזירה ההיסטורית. אם זו המשימה, הרי הריפובליקה של די גול היא רק בתחלתה, שהרי זה עתה השיגה את נצחונה ה-ראשון ללא ערעור בדרך לקראת מטרתה הרא-שונה.

הסכמי אֵוֵיאן והסכם שביתת-הנשק כתובים וחתומים והם תנאי בלי-יעבור לכל השאר. אך עדיין אין הם מייצגים הצלחה. אין כל ספק כי או.א.ס. הפסיד את המשחק, אך יתכן כי הוא קרוב לקפח את אחרוני סיכוייה של צרפת באל-ג'יריה. על כל פנים, קיום-יחיד יהא קשה בין ישוב אירופי בן מיליון לבין ישוב מוסלמי בן עשרה מיליונים במסגרתה של מפלגה מהפכנית. ההסכמים על ההתקשרות יתקיימו רק במידה שממשלתה של אלג'יריה העצמאית, בלא לוותר על ריפורמות ואף על תמורות נוקבות, תרשה שטח-מחייה לגיזרה של חברה מערבית ליברא-לית. מספר הפועלים האלג'יריים בצרפת, השואה הצפויה לאלג'יריה משיבת-פתע של 300,000 פועלים ומיציאת-פתע של המיעוט האירופי, כל אלה יש בהם "ערובת-הערובות". הערביים המפ-עם חלק מפ.ל.ג. (בן בלה), הלהט המהפכני החי בנוער של אלג'יריה, ארכה ואימתה של המלחמה, עדיין אינם חוסמים את כל הדרכים אל שלום של התקשרות. ההתקשרות לעולם לא תהיה למ-

תיהם של חסידי ה"אינטגרציה". הוא לא ניער חצנו מדאבראץ או מסוסטאל; וכן לא ניער חצנו מאלה ברואי-פניו אשר כשובם מקולומביי ערבו לכוונותיו הליבראליות. למרות נאומי יוני 1959 הוא ראה את אלג'יריה מתפתחת לקראת ממלכת-תיות. אך מן הסתם נצרך ליותר משלוש שנים כדי להכיר שהשלום לא יבוא אלא על-ידי משא-ומתן מדיני עם הממשלה הזמנית. "שלום בין אמיצים" (Paix des braves), "סלקו את הס-כינים" (cou-teaux aux vestiaires), שתי הנוס-חאות מקורן באותה מישאלה: יניחו המורדים את נשקם ואז לא תאחר צרפת בנדיבותה לספק את תביעותיהם הצודקות. ברי כי המורדים מצ-דם רצו לנצח, ולא לקבל — ממש כשם שדי גול רצה להעניק, ולא לעסוק במשא-ומתן. המלה האחרונה ניתנה למורדים מבחינת המהות, לדי גול מבחינת הצורה. גורל אלג'יריה ייחתך בהצ-בעת העם האלג'ירי, ומכאן ועד להצבעת ההגד-רה העצמית תוסיף צרפת למשול באלג'יריה. אך ההצבעה לא היה לה אלא לאשר את ההסכמים שהושגו על-ידי הצד הצרפתי והאלג'ירי במשא-ומתן. הסכמים שהעניקו עצמאות לאלג'יריה, ואת אלג'יריה לממשלה הזמנית (אם תישאר מאוחדת). הגנרל העניק את אשר נשבע תמיד כי לא יעניק לעולם. הוא הכיר בממשלה הזמנית, אך הממשלה הזמנית מצדה הבטיחה שיתוף-פעולה עם צרפת — שיתוף-פעולה המשרת את טובת אלג'יריה מבחינה חמרית, אך אינו מתיישב במלואו עם תכניתם המהפכנית של המורדים. האומנם היה צורך להאריך את מסע הפאצי-פיקאציה עוד שלוש שנים ומחצה עד למשא-ומתן הבלתי-ינמנע? האם היה צורך לנתק את המשא-ומתן הראשון באֵוֵיאן בגלל סחרה, ואחר-כך להכריז לפתע, במסיבת עתונאים, כי שום ממשלה אלג'ירית לא תוותר על ריבונותה על החולות ועל הנפט? ההיה צורך לעודד את נאו-מיו חוצבי-הלהבות של דאבראץ משנת 1955 ועד 1958 אם החילוץ מאלג'יריה הוא הוא המשרת את טובת האומה?

ואף דוברי הצבא וה"קולונים" שואלים שאלות ומקטרגים. לשם מה נועדו ביקוריו של הגנרל בקסרקטים? מדוע לא נאמר בגלוי לקצינים מה מטרותיה וכיוונה של המדיניות, שאילו הוסברה ביושר-לב אולי היתה מעוררת סלידה פחות? מדוע הניחו לקצינים להתחייב באופן חגיגי בפני העם, אם כבר נפלה ההכרעה שלא יורשו לעמוד

לדעתו את צרכיה לטווח ארוך של צרפת. באפריל 1962 היה יסוד מספיק להניח כי דאבראץ חשב על עתיד הגולזים (בשעת ההכרח בלעדי די גול) והנשיא בעיקר על עתידו של די גול (בשעת ההכרח בלעדי הגולזים).

ז.

ב"פנסקו" רשם ליאון הלוי פעם שיחה בין נפוליאון השלישי לבין פראַו־פאראדול, אשר אך זה קיבל את משרת השגריר הצרפתי לווינגטון. "אי אפשר", אמר הקיסר, "לגמול את הארץ הזאת מהרגלה לערער על עקרון השלטון".

"ובכן, אדוני, שלוש או ארבע ממשלות מחכות בהכנעה על גבולות צרפת למשגה הגדול אשר יכניסו לארץ". כאן (מספר הלוי) צחק הקיסר.

אין כיום ממשלות המחכות על גבולות צרפת. אפילו הטוען לכתר מכריז נאמנותו לריפובליקה, ואף יתר על כן לנשיאה. אך את הויכוח על "עקרון השלטון" ירש הויכוח על תיקון החוקה.

חוקת 1958 עדיין לא שימשה כלל, והבעיה היחידה היא למצוא דרך להחליפה באחרת. "ממשלה

שימי כהונתה ככהונת הפרלמנט" (מוריס דיואָר־ג'אָ), "משטר נשיאות" אבתנטי (ג'ורג' וָאָדָאָל),

"בחירת נשיא הריפובליקה בבחירות כלליות" (שארל די גול), כאן לפנינו שוב, כמו בשנת

1869, שלוש ממשלות, שלוש תורות של ריפורם מה קונסטיטוציונית, הצמודות פחות או יותר

למפלגות או לאנשים. מישל דאבראץ לבדו — או כמעט לבדו — נשאר בתורתו על "אימפריה פרי-

למנטרית", כלומר על שימוש נאמן בחוקת 1958. המשטר הזה שאנו חיים בו שמר מראית

דימוקרטית ותוכן ליבראלי. אם לפרקים חירויות היחיד דומה כאילו הן נתונות בסכנה, אם מתר-

בים מאסרים שרירותיים או מעצרים אדמיניסטרטיביים, הרי הקולר תלוי לא בדי גול אלא

במחירת או.א.ס. חתירה קוראת לדיכוי. אי אפשר להילחם בפעולות חתרניות בלא לפגוע בכמה מן ההתחייבויות הטבועות במה שאנו קוראים

שלטון החוק והסדר. כשאני לעצמי אין בי חיבה לכליכלתו של

איש אחד, אפילו נסיך זה יש משרת נשיא הריפובליקה על שכמו. בטווח ארוך, רע הדבר לאומה

לבטוח באיש אחד ולענות שנה שנה הן על שא-לות המוצגות באופן כזה שלא הוא מן הנמנע

למעשה. מדובר הרבה בדמוקרטיה חדישה המות-אמת לחברה תעשיינית. המציאות דומה יותר

ציאות אלא אם שני הצדדים יקיימו את התקיפות והסמכות שאיפשרו את הסכמי אויאן. מצד הצרפתים, התקיפות היא ללא פגם, אך הסמכות יש עליה עוררים. הסמכות והמרות של פ.ל.ג. על ההמונים הודגמה עד כדי גבורה, אך השאלה היא אם תקיפותה של הממשלה הזמנית תישמר בשלמותה ובאחדותה*.

מרובה עוד יותר איי-הודאות בדבר מטרתה השנייה של הגנרל די גול. צרפת אכן זכתה למן

1958 בתקופה של יציבות: הנשיא שבירו השל-טון הממשי נשאר בכהונתו והחליף את ראש-

הממשלה שלו רק פעם אחת. מצד אחד בא על המשטר איום של מרידה-כמעט מצד הצבא בשנת

1960, של מרידה ממש מצד הגנרלים באפריל 1961, והתגרות ממושכת מצד או.א.ס. יתר על

כן, המשטר פועל באורח שונה מזה המכוון בחו-קה, והנשיא נוהג חירות יתרה בפירוש נוסח

החוקה וכן בהמלצותיה של מועצת המדינה. מש-טר המבוסס על איש אחד, נסיך הבועט בחוקה

שהוא עצמו כוננה, אינם יסוד בטוח לעתידה של ארץ.

החלפתו של מישל דאבראץ בפומפידו הוא עוד שלב בהפחתת ערכו של תפקיד ראש-הממשלה.

מר פומפידו הוא איש ישר ונשוא-פנים שאני מכבדו מאד. ואולם, לדעתי, בחירתו של הנשיא

היא משגה. חביבו של הנשיא נעשה רשמית ראש-הממשלה.

מה תכליתו של די גול? בחירת נשיא הריפובליקה בבחירות כלליות לא תהיה ראשית

משטר מן הסוג האמריקני, אלא ראשית משטר נשיאות המבטיח צרות לעתיד. כאשר נשיא נבחר

בבחירות כלליות, אין מן הדין שתהא בידו גם הזכות לפזר את הפרלמנט; שאם לא כן הרי

מופר איזון הכוחות וניטלת משמעותה של אחר-יות המיניסטרים בפני האסיפה.

האם משימתה של ממשלת פומפידו היא לשכ-נע את הבית שיצביע בעד ריפורמה בחוקה כדי

למנוע תיקון על-ידי מישאל-עם (שלא יתישב עם נוסח החוקה)? או שמא המשימה היא להאריך את משך האסיפה הנוכחית אם המצב יהא פחות

רצוי בשנה הבאה? אמת, יודעים אנו כיצד אוהב די גול למשול: בסגנון אבסולוטיסטי, מוגבל וליבראלי. יותר קשה לשער מה הסגנון ההולם

* המאורעות האחרונים סביב מרידתו של בן בלה השיבו תשובתם על שאלה זו (המערכת).

קשה. ואם תעבור השמועה כי אבד חנו בעיני השליט אפשר שירבו חסידינו.

בחוברת שכתבתי בשעתו ושמה "הטרגדיה ה־אלג'ירית", אשר עוררה את חמתם של סוסטאל, טאָרנואַר ומוריס שומאן, נוקקתי לביטוי "הגבורה שביתור". סוסטאל ספק כפיו מתוך אימה. מוריס שומאן הוכיחני קשה. ובכל זאת... את רצון ה־יתור (או, לכשתרצו, החילוץ) העלה די גול עד כדי גבורה. קל יותר היה להמשיך ב"פאציפי־קאציה", אך טובת צרפת דרשה שלא להאחו בשרידיה האחרזנים של האימפריה. הברירה אשר עמדה לפני די גול ודאי היתה קשה יותר מאשר ביוני 1940.

ובכל זאת, אחרי שבע או שמונה שנים, כלום לא היה בא קץ המלחמה בלאו הכי? אפשר. אך מבחינה היסטורית, הגנרל די גול נתגלגלה על ידו — ותקיים בידו — הזכות ששיכנע את בני־עמו כי הדיקולוניזאציה משמעה תמורה, ולא תבוסה. הוא היה יוזמו של מיבצע זה, אך הוא הביא אותו לידי גמר באלג'יריה, שם היתה סכנת הטראגדיה גדולה ביותר. הימים הבאים יגידו אם נמנעה הטרגדיה בפועל ממש.

ל"דמוקרטיה מישאָלית": "טבעה של הדמוקרטיה היא הוא להתגלם באיש אחד" (נפוליאון השלישי). גם אין אני בטוח שמסכים אני לדיפלומאטיה הגוליסטית הרצופה יאבות ודו־משמעויות כבי־רות. הרוצה לומר לאו לארצות־הברית ולקבץ את אירופה סביב צרפת בעת ובעונה אחת, סופו שיגיע למבוי אטום. שותפי צרפת באירופה, לר־בות הגרמנים של אדנוואר, מסכימים לחלק האי־רופי שבתכנית הצרפתית כל עוד אין הוא מופיע כאמצעי להתנגד לארצות־הברית או כשלב בדרך לניתוק העולם הישן מן החדש. יתר על כן חו־ששני כי הנוסח הלאומני של הריפובליקה החמי־שית ימצא עד־מהרה תלמידים בגרמניה המער־בית ובאיטליה.

מצד אחר, יש לזקוף לזכותה של הריפובליקה הגוליסטית, שהשיבה את המצב הפינאנסי לאי־תנו, ייצבה את שער המטבע, ותיקנה תיקונים מרובים, ואם חלקיים, באדמיניסטרציה. לא טוב בעיני האופן שבו משלח הנסיך את הוזיר הגדול שלו ללא טעם נראה לעין; לא טובה בעיני העוב־דה שמנהל בנק זוכה במשרת ראש־ממשלה בזכות חיבתו של הנסיך. אך הוזיר הגדול שפרש עבד